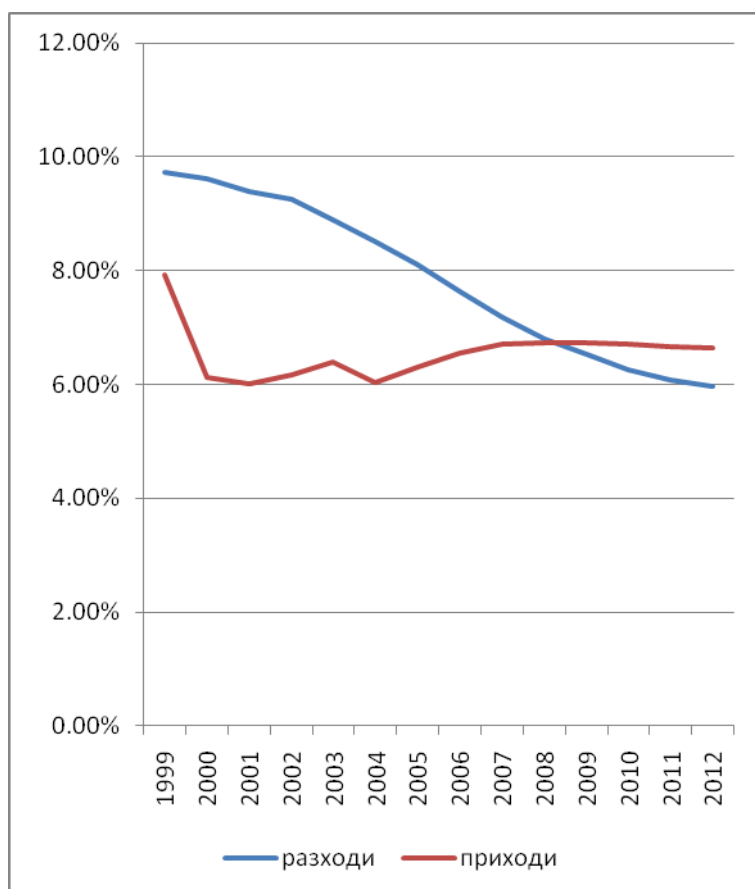

06 октомври 2010

Защо не изчезна дефицитът на НОИ?

Според заложените цели на пенсионната реформа от 2000 година, дефицитът в бюджета на Националния осигурителен институт трябва да изчезне в рамките на едно десетилетие¹. На графиката по-долу се вижда как приходите и разходите на НОИ се изравняват някъде в периода 2008-2009 година и след това приходите остават по-високи от разходите – т.е. заложен е излишък за десетилетия напред.

Приходи и разходи на НОИ, % от БВП, според реформата от 2000 г.

¹ Национален осигурителен институт, Годишен актюерски доклад 1999 година, София

Независим съвет за пенсионна реформа

Заложеното изчезване на дефицита на НОИ, обаче, на практика не се случи. Каква е причината? За да отговорим на този въпрос, ще сравним реализираните приходи и разходи на НОИ със заложените в реформата приходи и разходи. Ще разгледаме данните за 2010 година.

На графиката по-долу се виждат данните за приходите на НОИ през 2010 година в сравнение със заложените в реформата от 2000 година разходи. Вижда се, че приходите са по-ниски от разходите с около 1% от БВП. Трябва, обаче, да отбележим, че значителна част от тази разлика се дължи на влиянието на кризата и свързаната с това по-ниска заетост.

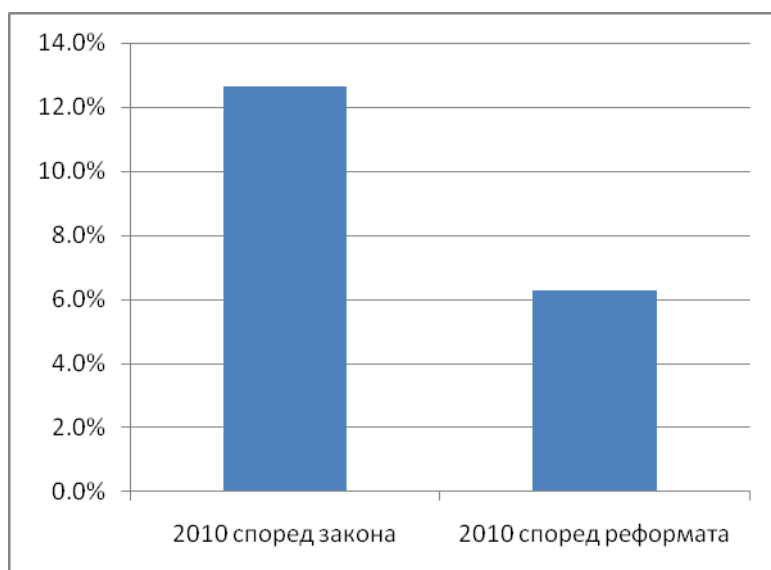
Приходи в НОИ през 2010 в сравнение със заложените в реформата разходи за 2010 година, % от БВП

Нека обърнем поглед към разходите. На графиката по-долу се вижда ясно, че разходите на НОИ са около два пъти по-високи отколкото са били заложените в реформата от 2000 година. Разликата между разходите през 2010 и разходите, които са заложените за 2010 година според реформата, е 6.4% от БВП през 2010 година.

Разходи на НОИ – заложено според реформата от 2000 г. в сравнение с изпълнението

Независим съвет за пенсионна реформа

Установяваме, че дефицитът на НОИ не изчезна, както беше планирано в реформата от 2000 г., основно поради наличието на повече разходи (87%) отколкото са заложиени. Минимална част (13%) от обяснението за наличието на дефицит в НОИ се дължи на по-ниските от планираните приходи – и както споменахме, тук кризата има съществено влияние. В некризисна година приносът на приходите към дефицита на НОИ би бил близък до нулата.

На какво се дължи дефицитът на НОИ?

Защо повече разходи?

Ще се опитаме да потърсим обяснение на въпроса защо разходите са по-високи отколкото са планирани. По отношение на разходите за пенсии, има две основни различия – в коефициента на зависимост и в коефициента на заместване. И двата са по-високи отколкото са заложиени с реформата.

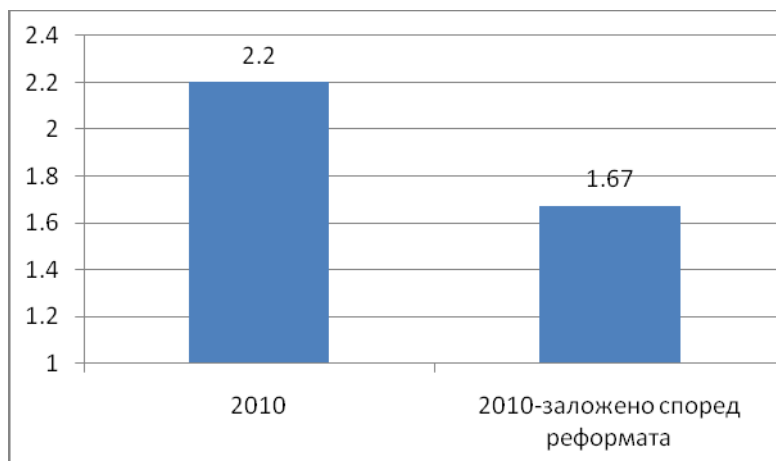
Независим съвет за пенсионна реформа

При коефициента на зависимост основно различие е свързано с броя на пенсионерите (броят на зетите не е по-малък от заложения, въпреки кризата). Както се вижда на графиката по-долу броят на пенсионерите през 2010 година е около 2.2 милиона, докато според заложеното в реформата от 2000 г. те трябва да са 1.67 милиона. Т.е. с над 500 хиляди повече отколкото е заложено в реформата от 2000 г.

Вероятно основната причина за това развитие са наблюдаваните твърде много случаи на ранно пенсиониране. На практика, според данни от Световната банка², 57% от пенсионерите се пенсионира преди да навършат пенсионната възраст. Така, въпреки че реформата през 2000 г. повиши пенсионната възраст, това не доведе до намаление на броя на пенсионерите заради преобладаващото ранно пенсиониране.

Не се намери политическа воля за ограничаване на възможностите за пенсиониране преди пенсионна възраст, както и за ограничаване на масовото използване на пенсии за инвалидност за заобикаляне на изискванията за пенсиониране. Напротив, това сякаш се насърчаваше, за да се „замажат“ проблемите свързани с липсата на заетост, породени от недостатъчното икономически реформи. При коефициента на заместване също политическите съображения (предизборни повишения на пенсиите въпреки кризата) победиха заложеното в реформата и този коефициент се увеличи вместо да намалее. Разбира се, всичко това се случваше не без подкрепа и „насърчение“ от синдикатите, които сега се учудват защо има дефицит в НОИ.

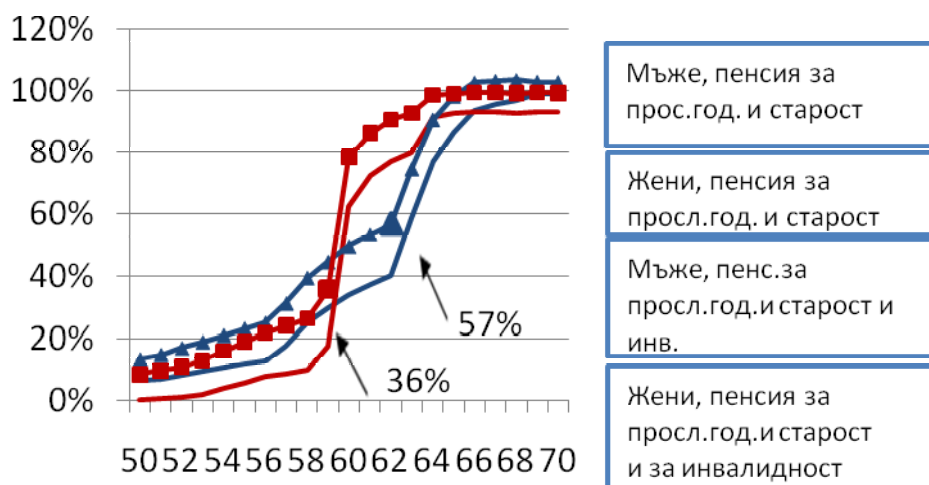
Брой пенсионери през 2010 в сравнение със заложеното в реформата

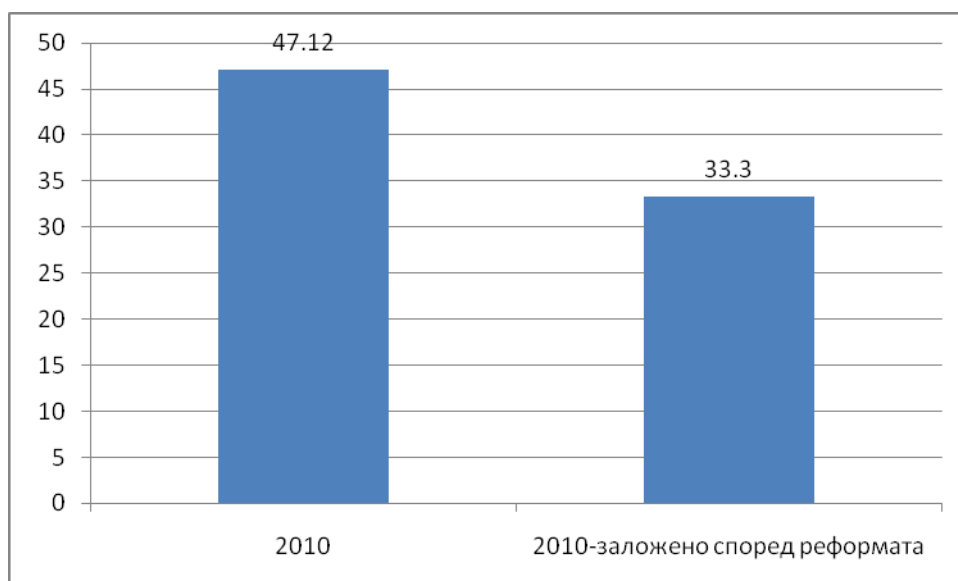
Процент на населението пенсионирано преди да се достигне определената възраст

² Предизвикателствата пред българската пенсионна система, Аста Звиниене, Световна банка – презентация на конференцията „Пенсионната реформа в България - необходими следващи стъпки“, 16 март 2010 г., София

Независим съвет за пенсионна реформа

Коефициент на заместване – заложен срещу реализиран

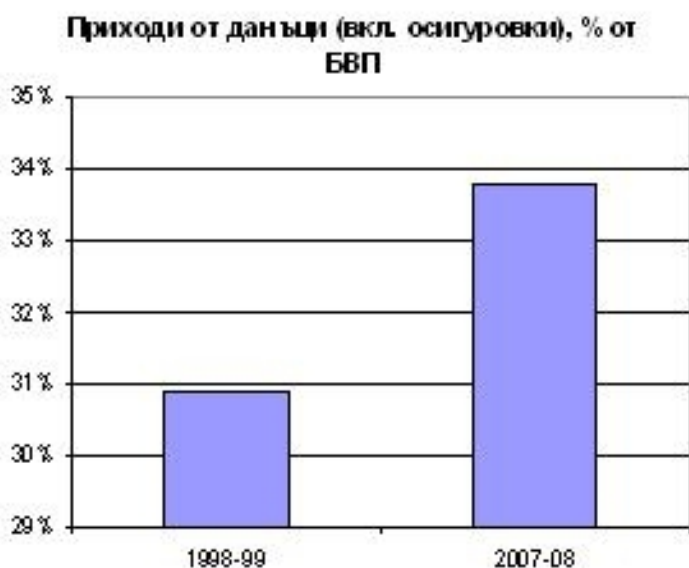
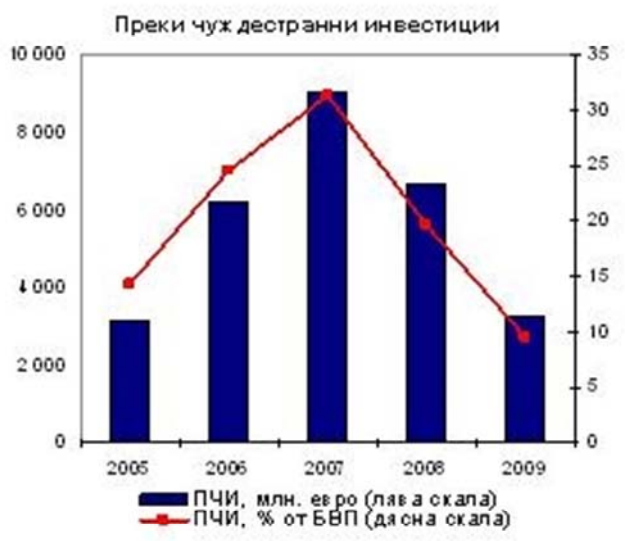
Осигурените лица са повече от заложеното

Все пак, един важен показател за пенсионната система беше преизпълнения – а именно, броят на осигурените лица. Докато заложеният в пенсионната реформа от 2000 г. брой осигурени е около 2.5 милиона души през 2008 година, реално броят им през 2008 година е 2.87 милиона. С други думи, преди кризата имаше почти 400 хиляди повече заети отколкото за прогнозираните в пенсионната реформа. Дори и спадът на заетостта по време на кризата през 2009-2010 не променя извода, че при броя на осигурените има преизпълнение.

На какво се дължи това преизпълнение в броя на осигурените? Основно на значителния растеж на заетостта в резултат на намалението на осигуровките и преките данъци през последните години. Рязкото увеличение на инвестициите, последвало намалението на

Независим съвет за пенсионна реформа

корпоративния данък до 10% и влизането в ЕС, заедно с намалението на осигуровките и въвеждането на плосък данък върху доходите от 10% позволиха създаването на стотици хиляди нови работни места. За периода 2005-2008 безработицата намаля наполовина до най-ниското ниво откакто има статистика. В този смисъл, данъчната реформа допринесе за повече заетост, повече икономическа активност и повече данъчни приходи (въпреки пониските ставки, данъчните приходи се увеличиха).

Повече информация по темата тук: <http://ime.bg/bg/projects/reforma-na-pensionnata-sistema/>